

Костецький Анатолій Георгійович

Анатолій Костецький – відомий український письменник. Народився 6 грудня 1948 року в Києві у родині вчителів. Про своє дитинство розповідає з гумором: «Дитинство було важким: класний керівник – тато. Нормальні діти відпочивали після школи, а мене вчили і в школі, і вдома...» Після закінчення середньої школи навчався в технікумі радіоелектроніки, згодом закінчив факультет кібернетики Київського університету ім. Т. Г. Шевченка.

Дебютував у літературі збіркою віршів для дітей «Джміль про сонечко гуде», за якою вийшло друком ще багато поезій, казок, оповідань і повістей. За повість «Мінімакс – кишеньковий дракон» письменникові було присуджено премію імені Миколи Трублаїні (1986). Крім написання власних книжок, А. Костецький багато перекладав з англійської, німецької та кількох слов'янських мов.

У 80-х роках А. Костецький викладав у Національному університеті ім. Т. Шевченка. Він автор фундаментальних статей з питань мовознавства, а також теорії, історії та критики дитячої літератури.

Твори:

«Джміль про сонечко гуде»;

«А метеликам — весело»;

«Весняні дарунки»;

«Все про мене»;

«Лист до птахів»;

«Постукай у моє вікно» (1977);

«Все — як насправді» (1980);

«Хочу літати» (1941);

«Суперклея Христофора Тюлькіна, або „Вас викрито — здавайтесь!“» (1984);

«Мінімакс — кишеньковий дракон, або День без батьків» (1987).

Вірші: <http://deti.e-papa.com.ua/virshi-dlya-ditei/author/kosteckij-anatolij/>

Твори А. Костецького на Читанці

http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=search_show_list&author_name=%CA%EE%F1%F2%E5%F6%FC%EA%E8%E9%20%C0%ED%E0%F2%EE%EB%B3%E9

ГРОЗА

Сьогодні вранці, в сім годин,
ударив одчайдушний грім,
а там — і блискавка за ним
сяйнула, ніби диво,
і вмить за зблиском голубим
знялась жахлива злива!

— Гроза! Гроза! —
кричать птахи
і мчать налякані такі
ховатись де попало,
щоб їх, веселих і легких,
грозища не впіймала.

А я грози не налякавсь,
чого її лякатись!
Я відкриваю вікна враз:
— Влітайте до кімнати!

І от уже птахи всі-всі —
шпаки, синиці, горобці-
летять в мою кімнату,
рядком сідають на стільці —
та й ну мені співати!

І я своїм гостям також

підспівую як можу.
І хай собі періщить дощ —
мене він не тривожить,
бо я кричу дощу:
— Спинись!..—
Дивлюся: він — вщухає...
І я з птахами в справжній ліс
через вікно тікаю!..

Та раптом чую навздогін:
— Уже вставати треба!

Я прокидаюсь. Сім годин.
А за вікном — гроза, і грім,
і блискавки у небі.
Але ніде нема птахів:
ні поруч, ні в кімнаті.
Це просто сон мені наснивсь,
а зараз — час вставати.

На шибі — дощ, немов роса.
Я в школу поспішаю.
Але вікно, хоча й гроза,—
відкритим залишаю!..

Про друга

Твій друг тобі віддасть усе:
і свій квиток на карусель,
і цвях, і гудзик, і літак,
та не за щось — а просто так.

І збільшувальне скельце,
найкраще у дворі,
твій друг зі ширим серцем
тобі віддасть — бери!

І ти нічого не жалій —
ніколи і нітрохи!
І навіть м'яч футбольний свій

віддай, як друг попросить.

І посміхнеться друг тобі
аж схочеться співати.
І ти подумаєш тоді:
«Як гарно — дарувати!..»

ЩО СТАЛОСЯ?

Так сумно навколо, як в пору осінню.
І сонця - немає, і небо - не синє.
У всіх перехожих - насуплені лиця.
Ніхто з них на мене не хоче дивиться...
А знаєш, чому все навколо сумує?
Бо двійку зі школи додому несу я...
А завтра?.. Спиніться!
Будь ласка, спиніться!
Навколо, будь ласка, скоріш подивіться.
Погляньте, як небо казково цвіте!
Погляньте, як сонцем виблискує день!..
А знаєш, чому все навколо квітує?
П'ятірку додому зі школи несу я!
Красиву п'ятірку!
Чудову п'ятірку!..
Тому-то навколо і радості стільки,
тому-то сміються усі перехожі
і кожен із них на щасливчика схожий!
Тому-то віднині і вирішив я:
п'ятірки отримувать
Буду щодня!..

НОВЕ ЖИТТЯ

Вчора Вітя
так промовив:
— З мене — досить,
от вам слово:
я почну життя нове!..
Аркуш взяв
та олівець,
сів і пише по порядку:
«В сім встаю,

роблю зарядку.
Чищу зуби,
мию шию.
Неодмінно вуха мию.
Потім — кухня.
Там сніданок
всім готую сам,
без мами.
Посуд мию,
підмітаю
і до школи поспішаю...»
Ще у плані
пунктів двадцять,
та не варто зупиняться...
Чому? — питаєте.
Все просто,
бо знову
мама
миє посуд,
підмітає та готує...
А Вітько?!
Вітько й не чує.
Він — у ліжку.
Досі спить.
Зате
над ліжком
план висить...

ПІСНЯ ДЛЯ ВСІХ

А я найбільше хочу
зробити так, щоб діти
були завжди щасливими
у всьому-всьому світі,
щоб ні війни, ні голоду
ніхто й ніде не знав,
щоб кожен день до кожного
приходив, як весна!

А що для цього треба?
Прозоре й чисте небо,

і сонце променисте,
і неодмінно — пісню,
таку, як сонце й небо,—
для всіх дітей одну!..

А пісню цю, як виросту,
я сам для всіх складу.

ПРО ДОРΟΣЛИХ

Ніколи і нізащо
дорослим не позаздрю!

На них дивитись —
просто сміх.
Скажіть: хіба життя у них,
коли нічого в світі
не можна їм робити?!

Не можна їм на дерево,
хоч це і дуже просто,
аж на вершечок здертися.
Адже вони — дорослі...

Не можна грати у футбол
на вулиці завзято
і, у вікно забивши гол,
через паркан тікати.

Та й серед парку, по траві,
босоніж, без сорочки
не можна погасати їм.
Адже вони — дорослі!..

А я?
Як тільки я схотів —
м'яча ганяв
аж п'ять годин,
тоді на клен собі заліз,
сховався в теплім листі,

сидів і позирав униз,
ще й, наче шпак,
посвистував,
а потім бігав по траві
та в ній метеликів ловив.

Оце життя — хороше!
Не те, що у дорослих...

Та ще скажу по честі,
щоб ви про все вже знали:
дорослим можна дещо,
хоч дуже й дуже мало.

Ну, з'їсти пуд морозива
дозволено дорослому.
Ну, можна, скільки влізе,
дивитись телевізор.
Ну, можна ще не спати
і цілу ніч читати.

Але хіба ж то здасться
така дрібниця щастям?..

Тому ніколи і ніде
дорослим я не заздрю,
бо я дорослим буду теж,
а він малим — нізащо!

Книга: Мінімакс - кишеньковия дракон, або День без батьків

Костецький Анатолій

Мінімакс - кишеньковия дракон, або День без батьків

Анатолій КОСТЕЦЬКИЙ
МІНІМАКС -- КИШЕНЬКОВИЙ ДРАКОН,
АБО ДЕНЬ БЕЗ БАТЬКІВ

Фантастично-пригодницька казка

Казкові пригодницькі повісті та повість-жарт українського радянського письменника про сучасних школярів, про їхню дружбу, боротьбу з лихими чародіями, з неробами та користолюбцями, про маленького химерного прибульця а інших світів.

ЗМІСТ

1. ДЕНЬ ПОЧИНАЄТЬСЯ
2. МІНІМАКС ПЕРШИЙ
3. ЩЕДРА СУСІДКА
4. ТАЄМНИЦЯ ІЗОЛЬДИ
5. ЗНАЙОМСТВО ЗБЛИЗЬКА
6. КІТ НАПРОКАТ
7. ВИКРАДЕННЯ МІНІМАКСА
8. ТОВАРИШ ВАСЯ
9. ВСЕ З'ЯСОВУЄТЬСЯ
10. СТАРТ МІНІМАКСА

1. ДЕНЬ ПОЧИНАЄТЬСЯ

І треба ж було, щоб історія ця трапилась в останній день канікул, тридцять першого серпня!

Адже саме в цей день мільйони майбутніх школярів-початківців та шкільних "ветеранів" по всіх селах і містах переглядали начиння своїх портфелів, ранців та сумок, приміряли шкільні форми, годинами крутилися перед дзеркалами, востаннє перегортали поки що недоторканне чисті щоденники, готові вже завтра прийняти до себе все -- від одиниці з мінусом і до п'ятірки з плюсом.

Одне слово, це був останній день перед школою -- з усіма його радощами, сподіваннями й турботами.

І тільки Олег Валяйко, учень тре... ой, пробачте! -- вже четвертого класу, та його мала сестричка Ліза, вчорашня випускниця дитячого садка і завтрашня першокласниця, змушені були витратити цей день на зовсім інші справи...

День тридцять першого серпня для Олега розпочався о шостій годині ранку. Не подумайте, що Олег о такій ранній порі сам вибрався з ліжка й заходився робити фіззарядку. Він не дуже відрізнявся від більшості своїх ровесників, тож любляв ранками поніжитися в ліжку, доки тато чи мама не стягнуть з нього ковдру.

Не любив Олег і вимахувати руками та ногами без будь-якої, як на нього, помітної користі. Байдуже, що тато й мама в один голос допікали йому:

-- Не робитимеш зарядки -- виростеш хирлявий та кволий, не доживеш до бадьорої і щасливої старості, згублять тебе інфаркти та інсульти!

Батьки лякали його ще й не такими хворобами, але що таке старість чи інфаркт для четвертокласника?!

Та й коли говорити по щирості, Олег щось не так уже й часто помічав, щоб мама чи тато, який був астрономом, покинувши свої завжди невідкладні й термінові справи, бігали б ранками від тих злощасних інсультів та інфарктів. І коли син натякав їм про це, вони знаходили сто причин для пояснень, а то й просто гримали:

-- Малий ще батьків учити! Краще на себе поглянь!..

Отже, тридцять першого серпня Олега розбудили рівно о шостій ранку.

Спершу, коли мама почала стягати з нього ковдру, він відбивався крізь сон, та зрештою остаточно прокинувся і сів на ліжку, бо тато, що стояв поруч і мовчазно спостерігав, як син прокидається, раптом багатозначно мовив:

-- У мене до тебе серйозна чоловіча справа!

Олег любив чоловічі справи. Правда, вони з татом у це поняття вкладали дещо різний смисл. Тато, коли йшлося про Олега, чоловічою справою чомусь вважав відвідини магазину та купівлю хліба чи молока. Олег же був переконаний, що чоловічі справи -- це небезпечні мандрівки, космічні подорожі чи -- в крайньому випадку! -- риболовля та полювання.

Цього разу тато був такий серйозний, що Олег зрозумів: мова буде не про хліб чи молоко, а про щось таки справді важливе.

Він хутко вистрибнув із затишного ліжка, помахав трохи руками, кілька разів присів -- звичайно, більше для тата, ніж для себе! -- і весело мовив:

-- Я слухаю тебе!

-- Так-от, -- почав тато здалеку. -- Ти, я знаю, мужчина в мене серйозний, не легковажний торохтій, і відчуваєш усю відповідальність ролі старшого брата...

Олег трохи здивувався: так батько починав розмову лише тоді, коли їм з мамою треба було йти в гості чи в театр, і хлопець мусив лишитися з Лізкою. Але зараз же вони не вдома, у місті, а в Круглику, на дачі! Та й о шостій годині ранку ні в гості, ні до театру не ходять...

Але тато не дав йому глибоко замислитись, а відразу все пояснив:

-- Ми з мамою їдемо додому: мені треба на захист дисертації, а мама хоче спекти вам святковий пиріг... Ні, ні! -- замахав тато руками, коли побачив, що Олег збирається щось сказати. -- Не сперечайся! Я знаю: ти хочеш сказати, що ви з Лізою теж допомогли б мамі. Дякую, але ви краще побудьте ще один день на свіжому повітрі, зосередьтеся перед завтрашнім днем, та й мамі без вас вільніше. А ввечері я приїду по вас.

Відверто кажучи, Олег і не думав сперечатися. Ще б пак! Лишитися на цілий день без батьків на дачі!.. Тож він тільки вдав, що трохи образився, а вголос мовив:

-- Звичайно, тату, я все розумію. Адже я -- старший брат і глибоко усвідомлюю всю відповідальність, що лежить на мені.

Така відповідь цілком задовольнила батька, і він надав слово мамі.

Протягом сорока хвилин Олег вислуховував мамині поради й настанови, більшість яких починалися словом "не": не купатися в озері, не перегріватися на сонці, не їсти немитих фруктів, не лазити по деревах...

Не! Не! Не!..

Всі оті "не" Олег знав напам'ять, тож не дуже й прислухався до маминих слів. Та й Лізка, що не кажіть, була в нього чудова сестра. Олегові з нею жилося просто й легко. Він навіть любив іноді залишатися з нею вдвох.

Варто було запропонувати малій гру в "дочки-матері" -- і ніяких тобі проблем! Лізка ставала мамою, а Олег -- татом. А бути татом дуже просто: вмикай гучніше телевизор, влягайся на канапу та куняй собі!

Мала ходитиме навшпиньках повз канапу, сповиватиме ляльок і лише зрідка наважиться підійти до Олега за порадою.

-- Таточку, а що нам робити з оцією неслухняною донею? -- піднесе вона братові-татові одну з ляльок.

Олег почуває в потилиці, подивиться на стелю, а тоді недбало кине:

-- Мамусю, ти в мене така розумна, що, як вирішиш, так і чини.

Цього сестрі було досить, і вона більше не турбувала брата...

Отже, все складалося якнайкраще!

Нарешті батьки поїхали -- день свободи розпочався!

2. МІНІМАКС ПЕРШИЙ

Якщо ви думаєте, що Олег, тільки-но машина з батьками завершила у ліс, тут-таки й забув про все на світі і стрімголов помчав до озера -ви глибоко помиляєтесь.

Озеро в Круглику останнім часом зробилося неприступним.

Ще тиждень тому на його берегах, порослих густим очеретом і луговими духмяними травами, можна було пограти в бадмінтон, поганяти м'яча або й скупнутися, а зараз до озера годі було потикатися.

Тільки-но біля нього з'являвся хтось із дачників чи місцевих жителів, як з очерету вискакувала довготелеса бородата постать у гумовому плащі з капюшоном, насунутим на очі, наставляла допотопну мисливську рушницю і різким голосом наказувала:

-- Стій! Заповідна зона! Стрілятиму!

І хоча жителі Круглика -- як місцеві, так і дачники -- чудово знали, що рушниця ота не стріляла вже, мабуть, від часів першої світової війни, бо належала ще дідові попереднього сторожа, та ризикувати не наважувались і про всяк випадок тут же відступали.

Отже, самі розумієте, мчати щодуху на озеро Олегові не було ніякого сенсу. Та й сестра ще солодко спала.

Будити малу Олег поки що не став -- нехай поспить востаннє досхочу. Адже завтра почнеться нескінченне шкільне життя. І вже не скоро Лізка зможе дозволити собі розкіш поспати. Це Олег чудово знав із свого особистого трикласного досвіду.

Він вийшов у садочок і вирішив, поки сестра встане, обібрати дві вишні, що росли в дальньому кутку дачі.

Дальній куток -- звучало надто перебільшено: до нього було метрів чотири, а то й менше. Взагалі, весь садочок складався з двох яблунь, двох вишень, однієї груші-дички та заростей дикої малини, замість паркану. Та й саме слово "дача" пасувало помешканню Валяйків так само, як, скажімо, слово "богатир" пасувало б худючому й кістлявому Олегові.

Дача являла собою фанерну халабуду розміром три на три метри та висотою десь метрів два.

За покрівлю їй правила вкрита мохом дранка. Споруда мала невеличкі дверцята, у яких навіть Лізка, заходячи, мусила нахилити голову, та два віконечка, такі манюні, що коли б Олег захотів крізь одне з них вистромити голову, то не мав би ніякої гарантії, що зможе втягти її назад.

Та, коли говорити відверто, -- яка різниця: чи халабуда з двома розкладушками править тобі за дачу, чи кам'яний будинок. Головне -місце, а кращого за Круглик, на одностайну думку мешканців найближчого міста, -- не знайти. По-перше, недалеко їхати, по-друге, ліс та озеро, по-третє, досхочу свіжого повітря!

Одне слово, не Круглик -- рай земний!..

Олег спритно здерся на вишню, і вже тут, на самому вершечку гнучкого дерева, відчув, що день без батьків почався.

Він вправно й хутко обірвав за кілька хвилин обидва дерева, складаючи перестиглі вишні у пакетик від молока, припасований до пояса, спустився додолу й вирішив нарешті збудити сестру -- порадувати малу гостинцем. Та враз пригадав, що мама просила на сніданок забрати у сусідки, Ізольди Сократівни, яєчка, за які вже наперед заплачено.

Ох, уже ці яєчка!

Мама десь вчитала, що їх треба вживати щодня -- свіжими й сирими, і відтоді примушувала Олега й Лізу ковтати щоранку по одному. При цьому вона пильнувала, щоб діти не просто ковтали яйця, мов індики, а випивали їх повільно, не поспішаючи, крізь невеличкі отвори у шкаралупі. Ще й наспівувала їм яєсь нібито давньоанглійське прислів'я.

Це прислів'я в татовому перекладі звучало приблизно так:

Хто починає день з яйця -

Здоровим буде до кінця!

Олегові не дуже подобалося слово "кінець" -- воно ніби натякало на смерть, -- але він мовчав. Бо яка різниця, від чого помреш: від щоденного споживання сирих яєць чи від інфаркту. З його точки зору, смерть від інфаркту навіть краща -- вона, принаймні, нічого не коштує. А за кожне свіже сире яйце Ізоolda Сократівна, колишня власниця їхньої дачі, а теперішня сусідка, лупила по три магазинні ціни.

Олег підійшов до заростей дикої малини, що відділяла їхню дачу від чималого будинку сусідки, і покликав:

-- Ізоольдо Сократівно! Це я, Олег, -- по яєчка!

Курник, що нагадував собачу будку і тулився до порога сусідчиного помешкання, відразу ж відчинився, і з нього спритно вибралася дамочка років п'ятдесяти у картатій хустині й плюшевому чорному жакеті. Вона тримала в руці два яєчка.

Щільно причинивши за собою дверцята курника, вона всміхнулася до хлопця:

-- Ось, дитинко! Свіжесенькі, аж теплесенькі -- щойно з-під курочки. -- І простягла Олегові яєчка, завбільшки скоріше з голубині, ніж курячі.

"Цікаво було б хоч раз поглянути на її курей!" -- подумав Олег.

Сусідка чомусь ніколи не випускала їх із курника. Інколи з нього долинали слабеньке квоктання, але які на вигляд оті дивовижні, можна сказати -- карликові, кури, досі ніхто не бачив.

Мабуть, таки справді то була якась рідкісна мексіканська порода, як запевняла Ізоolda Сократівна своїх покупців, бо яйця від сусідчиних курей купувало чи не все дачне населення Круглика. А хіба звичайна курка може знести за день кілька десятків яєць? Та ніколи в житті!..

Олег чемно подякував сусідці і поспішив Додому, звідки вже чувся спів Лізки. Сестра проснулася сама і, мабуть, чепурилася перед дзеркалом, яке тато на прохання мами нарешті повісив учора на вхідних дверях.

-- Привіт, школярко! -- посміхнувся до сестрички Олег.

Що не кажіть, а він дуже любив Лізку. Мала, білява, з великими бурштиновими очима, вона була дуже симпатична.

Брат жартома смикнув її за кумедну кіску й поквапив:

-- Швидше вмивайся, снідати будемо.

-- А де мама й тато? -- здивувалася Лізка. Олег розповів їй, що тато з мамою поїхали до міста, і щедро змалював усі переваги дня без батьків. На його подив, сестрі вони чомусь не здалися такими вже й заманливими, і вона промовчала.

Брат, весело насвистуючи, налив у невеличку каструльку води, вийшов у садок, де містилася їхня кухня, і поставив яєчка варитися. Кухня із газовою плиткою на дві конфорки була обладнана у фанерному ящику від роля: ящик подарував татові один із його знайомих.

-- Ти що робиш?! -- округлила очі сестра. -- Адже мама забороняє варити яйця!

-- Заспокойся, -- відмахнувся Олег. -- По-перше, мами сьогодні нема. По-друге, -- тут Олег вирішив схитрувати і скористатися прийомом, до якого вдавався тато, коли Лізка відмовлялася щось їсти, -- я недавно прочитав у журналі "Здоров'є", що жінки, які мріють стати кіноактрисами, повинні хоч раз на місяць їсти варені яйця.

-- Чому? -- недовіжливо поцікавилась Ліза, яка, мабуть, уже з колиски спала та бачила себе на великому екрані.

-- Бо варений білок -- не кажу вже про жовток! -- активно сприяє гостроті зору. А коли в тебе гострий зір та ще й красиві від природи очі, -- то на екрані вони будуть втричі

виразніші!

Цей аргумент переконав Лізку, й вона заспокоїлась.

-- Приглянь за яечками та подзьобай ось вишень, -- подав Олег сестричці пакетик, -- а я трошки помідорчиків пошукаю. -- І він пішов до невеличкої грядочки з кількома кущиками помідорів, які ховалися в бур'янах у тому ж таки дальньому кутку саду.

Коли він відкручував хвостик останнього помідорчика завбільшки з кульку для настільного тенісу, від кухні раптом долинув Лізчин зойк, потім -- дзвінкий сміх, а тоді -- якесь пискливе воркування.

Олег кинув помідори на землю і стрімголов помчав до кухні.

Та коли він підбіг, то побачив, що нічого не сталося.

Лізка стояла перед плиткою навколішках і лагідно посміхалась. Перед нею лежала перевернута каструлька, а поруч, у калюжці з недовареного білка та води, -- яєчна шкаралупа.

-- Чого б це я веселився! -- розсердився Олег. -- Що ти тепер снідатимеш? -- Він кинувся піднімати каструльку, та Лізка голосно зойкнула:

-- Обережно! Ти наступиш на _нього_!

-- На кого -- на нього? -- не зрозумів Олег і витріщив очі на каструльку.

На землі за каструлькою сиділо дивне створіння, дуже схоже на ящірку. Але в цієї ящірки, на відміну від звичайних, що водилися на лузі коло озера, на спині стирчали двох невеликих крилець із перетинками, а луска на тілі відливала металевим блиском.

Дивне створіння погойдувалося на двох задніх товстеньких лапах, схрестивши перед собою дві передні, значно коротші, і пильно дивилося на Олега своїми райдужними очима з густими пухнастими віями. При цьому воно ще примудрялося водночас колупати гострим хвостиком у правому вусі, схожому і формою і кольором на пелюстку гарбузової квітки.

-- Це що за потвора? -- здивувався Олег.

-- Дракончик! -- весело відказала Лізка і, присівши навпочіпки, мізинчиком почухала "потвору" за лівим вушком.

-- Сам ти потвора! -- раптом сердито пискнула дивовижна істота. -А я -- Мінімакс Перший!

Такого, як кажуть, і в страшному сні не побачиш!

Не дивно, що Олег, почувши ці слова, так і сів, де стояв...

3. ЩЕДРА СУСІДКА

Нехай ніхто з вас не сподівається, що Лізчиного зойку в Круглику о цій ранній порі не почули.

Щоправда, старожилів зойками не здивуєш, бо відтоді, як у Круглику почали з'являтися дачі, село стало повнитися й зойками дітей.

Діти дачників зойкали при найменшій нагоді.

Побачить хто з них корову і кричить:

-- Ой, мамо, диви! Справжня корова! Побачить качку -- те ж саме:

-- Ой, мамулю, качечка! Жива качечка! І так -- від ранку й до вечора.

-- Метеличок! Ой-ой!

-- Вужик! А-тя-тя!

-- Жабка! Скок-скок!..

Місцеві жителі розуміли: що візьмеш з цих городян -- дітей бетону, сталі й скла, блідих пагінчиків асфальту? Справді, самі подумайте: хіба зустрінеш у центрі міста корову чи табун качок в оточенні барвистих метеликів? Та нізачо в світі!.. От вони й усміхалися поблажливо та думали: "Нехай малі радіють, нехай спілкуються із

справжньою природою, бідолашки!"

Та про Олега й Лізу вони були іншої думки. Спокійні й виховані, брат і сестра за той час, що були на дачі, жодного разу не дозволили собі зарепетувати чи загорлати, тим паче -- качатися по землі та дри?ати ногами, як це робили деякі міські діти, коли батьки щось забороняли їм.

Отже, Лізчиному зойку ніхто не надав значення, окрім сусідки Ізольди Сократівни.

Ця жінка вважала своїм громадянським обов'язком звертати увагу на все, що діється навколо, бо мала від цього свій зиск. Тож і зараз, почувши зойк на дачі Валяйків, вона метнулася до порога й заскочила в будинок.

У першій кімнаті, захаращеній різноманітним непотребом -- від заіржавілої швейної машинки до старезного пилососа "Вихрь", -- Ізольда Сократівна підійшла до дивної споруди, накритої старою рядниною, і відкинула запону. Під нею виявилася клітка, в якій сиділа пошарпана напівсонна ворона.

Птах невдоволено покосував заспанним оком на Ізольду і сердито каркнув.

-- Ну-ну! Покарай мені!.. -- замахнулася рядниною Ізольда, й бідолашна ворона злякане втягла носату голову в плечі. -- Вилазь! -прочинила хазяйка дверцята клітки. -- Справа є!

Ворона струснула крильми, зганяючи залишки сну, і неохоче вилізла.

-- Що там ще сталося? -- спитала вона людським голосом. -- Я вже й так від ваших доручень гибію, то хоч ранком поспати можу?

-- Потім поспиш, а зараз -- до роботи! Чи міліцію сюди запросити? -- ехидно поцікавилася Ізольда.

Ох, уже ця міліція!

Скільки Креня пам'ятав себе, Ізольда весь час лякала його міліцією. Невже так воно буде до кінця його життя?..

Креня -- так звали ворону -- був не лише розумний, як переважна більшість ворон взагалі, а й умів розмовляти. Ви, мабуть, знаєте, що можна навчити розмовляти деяких птахів, хоча далеко не всіх. Але Креня володів ще одним рідкісним та безцінним талантом: він умів слухати й запам'ятовувати почуте...

Та про Креню -- згодом, а зараз трохи про саму Ізольду Сократівну.

Вона прижилася в Круглику якось непомітно й ненав'язливе. В будинку, де вона зараз мешкає, колись жила бабуса років вісімдесяти, така собі "бабка-кульбабка", яку всі називали просто Митрофанівною.

Коли перші дачники почали торувати стежки до Круглика і зводити там оселі, з'явилася й Ізольда Сократівна.

Ніхто не звернув уваги на цю досить чепурну дамочку у капелюшку з пір'ячком. Місцеві жителі думали, що вона теж дачниця, а дачники вважали її тутешньою, гадали, що народилася вона в Круглику, переселилася згодом у місто і тепер просто наїжджає до своєї колишньої домівки.

Але в Ізольди Сократівни була чітка мета: безкоштовно заволодіти будинком у Круглику, а свою міську двокімнатну квартиру залишити єдиному синовцю, вайлуватому Борисові, або, як клякала його мати, Бобчику, приймальникові склотари.

От і почала Ізольда вчащати до Круглика, до хати бабусі Митрофанівни.

Бабця була сама як палець, тож із радістю приймала цю лагідну й привітну, на її переконання, жіночку, яка щоразу привозила бабусі із Києва гостинці: то пачку вафель "Сніжинка", то коробку цукерок "Пташине молоко", а то й "Київський" торт.

Якось непомітно для місцевих жителів візити Ізольди перетворилися на майже

постійне перебування в Круглику, й одного чудового дня Митрофанівна заявила сусідам, що Ізольда Сократівна -- її далека родичка. Тепер ця родичка нарешті знайшлася і житиме в неї, а хату свою Митрофанівна, як помре, залишить Ізольді у спадщину.

Сусіди порадили за Митрофанівну -- хоч якісь родичі знайшлися, зігріють останні роки бабці! -- і невдовзі хата була переписана на ім'я Ізольди.

Тепер до Круглика став учашати й Бобчик. Щоразу він привозив "своїй любій бабусенці", як він величав Митрофанівну, величезний, на три кілограми, подарунковий "Київський" торт. А Митрофанівна, котра за все своє довге трудове життя не те що торта, а й тістечка, мабуть, не бачила й не куштувала, як то кажуть, -- дірвалася...

І хоча пожадливою її ніхто не міг назвати -- старенька ладна була віддати останню сорочку тому, хто потрапляв у скруту, -- але від торта відмовитись не могла!

Кожного разу, коли Бобчик приїжджав з тортом, Митрофанівна поважно сідала за великий березовий стіл у дворі і здоровенною дерев'яною ложкою починала уминати цей шедевр кулінарного мистецтва, запиваючи козячим молоком.

В ці хвилини старечі зморшки на її обличчі розгладжувалися, вицвілі від часу очі знову вигравали яскравими синіми бісиками...

Та ось перед Новим роком Митрофанівна наказала довго жити.

Ховав бабцю весь Круглик.

Люди говорили належні у таких випадках слова, бабусі трішки поплакали, згадуючи минуле. Та найбільше за Митрофанівною побивалися Ізольда й Бобчик. Правда, злі язики за їхніми спинами плескали, що саме вони своїми подарунковими тортами звели Митрофанівну в могилу, але чого люди не набалакають? Самі подумайте: чи вмирили ви, якщо вам траплялася нагода укуськати цілий торт? Не пригадуєте? Ото ж бо й воно!..

Тепер Ізольда Сократівна зробилася повноправним членом кругликівської громади, успадкувавши будинок Митрофанівни.

Місцевих жителів трохи здивувало, що Ізольда відразу ж почала обносити щільним височенним парканом свою нову садибу. І коли дільничний інспектор поцікавився -- навіщо, Ізольда пояснила: вона, мовляв збирається завести кілька курочок.

-- А вони ж такі капосні, -- сказала вона, -- почнуть усюди нишпорити, квіточки у наших дачничків видзьобувати. А паркан буде -і квіточки ростимуть спокійно.

Цей аргумент усім припав до серця. Бач, виявляється, яка чуйна людина: у першу чергу дбає не про себе, а про інших!

Скоро всі дізналися від Ізольди, що вона вирішила теж розводити квіти -- і знову ж таки для людей! Гляньте, скільки у нас молоді одружується! А свят оно скільки: День меліоратора, День геолога, День машинобудівника!.. Годі й полічити: що не аркуш у календарі -- то якесь свято. І до кожного свята людям потрібні квіти.

І всі кругликівці одностайно погодилися з нею.

Щоправда, вирощені квіти Ізольда чомусь не здавала в квітковий магазин, як, з її слів, збиралася чинити, а сама продавала на міському ринку.

Деякий час Ізольда двічі на день рейсовим автобусом возила квіти у відрі, обмотаному марлею. Та скоро за нею і за квітами почав приїздити на власних "Жигулях" Бобчик.

Злі язики знову патякали, що, мовляв, машину придбано за гроші, виручені від квітів. Та Ізольда всім легко довела, що Бобчик виграв "Жигули" у "Спортлото", -- і всі знов порадили такому щастю новоспечених кругликівців.

А цьогорічної весни Ізольда приїхала до Круглика з татом Олега й Лізки. Вона познайомилася з Валяйком-старшим на базарі: той на Восьме березня купував у неї квіти. Вони почали, як ведеться, торгуватися, а там -- слово за слово -- заговорили й про Круглик. Ізольда довідалася, що Валяйко давно мрів про невеличку затишну дачку, де

можна було б спокійно відпочивати від міської суєти, вивчаючи незадимлене небо.

Тут же в Ізольді виникла, на її думку, блискуча ідея. Вона умовила тата відвезти додому квіти, потім забрати її з ринку і разом навідатися в Круглик.

-- Є варіант!.. -- загадково всміхнулася вона.

А коли вже в Круглику "незрівнянна Ізольда Сократівна", як почав величати її астроном Валяйко, запропонувала йому віддати під дачу споруду" де колись мешкала коза Митрофанівни, -- тато ледь не заплакав від її людської щедрості й безкорисливості.

Ізольда всім казала, що Валяйко пропонував їй гроші, але вона й слухати не схотіла: вважала, що для неї і так велика честь і насолода, якщо її сусідом буде справжній астроном -- знавець космічних глибин і таємничих порухів зірок.

Зрештою тато привіз маму, і вона лишилася в повному захваті як від незрівнянної Ізольди Сократівни, так і від дачі.

Того ж пам'ятного дня Валяйки завезли на омріяну дачку свої речі, а влітку, коли Олег повернувся з піонерського табору, і дітей.

Такий королівський жест ще вище підніс авторитет Ізольди в очах кругликівців, і тепер вона зробилася чи не найповажнішою людиною в селі -- чого й прагнула весь час.

Та коли б хто зазирнув у щедру й безкорисливу душу цієї жінки глибше, то побачив би там зовсім-зовсім інше...

4. ТАЄМНИЦЯ ІЗОЛЬДИ

А тепер час розповісти, як жила Ізольда Сократівна насправді.

Якщо перша кімната, в якій вона приймала своїх не дуже частих гостей, виглядала захарашеною і неохайною, то друга, дальня, була, навпаки, розкішною.

Увійшовши до неї крізь маленькі, майже непомітні дверцята в тому ж темному кутку, де стояла клітка Крені, відвідувач був би приголомшений ще на порозі.

Стіни кімнати щільно затуляли східні килими ручної роботи. Яких тільки візерунків тут не було! Око дивували й тішили різнокольорові казкові жар-птиці. Гнучкі діви в шароварах вигиналися в загадковому танку. Дивовижні химерні створіння сходились у герці, а над ними в бірюзовому небі гойдалися екзотичні риби з хвостами й плавцями, як у павичів.

На підлозі теж лежав килим, у ворсі якого нога тонула трохи не до коліна. По кутках кімнати стояли старовинні крісла з витими поручнями у вигляді змії із роззявленими пащами, а на всю бічну стіну простяглася так звана посудна гірка, що віддалено нагадувала сучасний сервант. Гірка ця була із справжньої карельської берези, оздоблена пацьорками, ! виблискувала дзеркальними задниками, в яких відбивалися прим'якшені кольори музейного кришталю й порцеляни.

Посеред кімнати, як центр усього цього дива, стояв столик червоного дерева з крученими гнучими ніжками, які прикрашало різьблення у вигляді виноградної лози. На столику тьмяніли два бронзові старовинні підсвічники у формі атлантів, котрі у своїх могутніх руках, які згодились б для роботи вантажників на залізниці, тримали товсті свічки з воску вишневого кольору.

До цієї кімнати Ізольда Сократівна заходила лише пізнього вечора, скінчивши всі свої буденні клопоти: розпродаж ячок дачникам, догляд за квітами, дружні балачки з сусідками про погоду й міжнародне становище. Але перед тим, як зайти, вона старанно готувалася.

Скромне сатинове плаття й плюшевий чорний жакет летіли в темний куток першої кімнати, щоразу лякаючи Креню. Замість цього ганчір'я вона вдягала розкішний атласний халат з малюнками, що пасували кольорами до килимів. Замість босоніжок на гумовій підшві, за чотири карбованці тридцять сім копійок, Ізольда Сократівна взувала вишиті золотою ниткою капці, облямовані хутром нерпи, ціну яких навряд чи зміг би точно визначити навіть найкращий прийомщик комісійного магазину. А на старанно вимиті й

змащені дорогим французьким кремом руки настромляла коштовні персні з діамантами.

Наприкінці вона робила зачіску. Ізоolda збирала волосся, ще густе й чорне, мов пір'я у Крениному хвості, в тугий жмут на потилиці, заколювала його черепаховим гребінцем і лише тоді повагом починала заповітні дверцята.

Зручно вмостившись в одному з крісел, Ізоolda відкривала приховані за килимом від стороннього ока дверцята стінної шафи.

На перший погляд можна було здивуватися: серед такої розкоші -- і звичайнісінька тобі стінна шафа-комірчина з нефарбованими сосновими полицями, ущерть завантаженими півлітровими банками з варенням.

Але це -- тільки на перший погляд.

Ізоolda розсувала у першому ряді банки з варенням -- і за ними відкривалися теж банки, закатані металевими кришками. Та в цих банках зберігалось не варення з яблук, вишень чи слив. У цих банках лежали... гроші!

Як і кожна дбайлива хазяйка, що наклеює на закручену банку з варенням папірець і на ньому пише сорт варення й коли його зварено, так само Ізоolda Сократівна закручувала в півлітрові банки купюри у десять, двадцять п'ять, п'ятдесят і сто карбованців, робила на банках наклейки з медичного пластиру і теж щось писала на ньому червоним фломастером. Але писала, звичайно, не сорти варення -- де ви бачили варення з грошей! -- а якісь загадкові цифри, скажімо, такі:

25.1500.VIII.

Цей напис сторонній людині нічого б не сказав, але не Ізоoldі. Для неї він означав дуже й дуже багато. Ось як він розшифровувався:

Грошові купюри по 25 карбованців.

Всього в банці -- 1500 карбованців.

Гроші зібрано в серпні.

Гроші в банки Ізоolda закручувала з багатьох міркувань.

По-перше, в банках, на відміну від ґрунту, печер чи інших традиційних схованок для скарбів, вони не псувалися.

По-друге, так, під виглядом варення, банки не привертали зайвої уваги -- в разі чого...

По-третє, якщо треба буде кудись переїхати -- банки легко можна завантажити в ящики, котрими Ізоoldу Сократівну запросто забезпечив би синочок Бобчик -- адже для приймальника склопосуду це дрібниця!

І -- по-четверте, і це головне! -- слова "банка" та "банк" здавалися Ізоoldі близько спорідненими.

Як їй це не було прикро, але в нашій країні приватних банків нема, та й не може бути. Якщо у вас є зайві трудові гроші, ви можете тримати їх у будь-якій із численних ощадкас. Ізоolda ж ощадкаси обминала десятою дорогою, бо гроші, які вона мала, були далеко не трудові. От вона й надумала влаштувати собі свій власний потаємний "банковий банк", як Ізоolda його називала.

Банк Ізоoldи Сократівни налічував уже стільки банок, що потребував переобліку та інвентаризації: жіночка давно збилася з рахунку! От вона й збиралася взимку, коли роботи поменшав, зайнятися цією справою, а поки що не дуже сушила собі голову. Та їй приємно було мати стільки грошей, що їй полічити не просто!

Ще сподівалася вона придбати для підрахунку грошей мінікомп'ютер, та зіткнулася з непередбаченими труднощами: комп'ютери, як виявилось, продавали тільки державним установам та організаціям.

Такий хід справ трохи образив Ізоoldу: ач які! Звичайні школярі, яким іще треба таблицю множення вчити, -- і ті можуть собі спокійно й безкоштовно обраховувати свої

задачки на комп'ютерах, а вона, можна сказати, -- мільйонерша, мусить користуватися допотопною рахівницею!

Та Ізольда поки що не дуже й побивалася. Вона сподівалася рано чи пізно роздобути омріяний мінікомп'ютер, а тим часом вирішила досконально оволодіти прийомами роботи на ньому. І це, до речі, була чи не найповажніша причина, чому вона запросила Олегових та Лізчиних батьків на дачу. Адже діти Валяйків -- школярі і мають доступ до обчислювальної техніки. Та й мама їхня -- старший бухгалтер-економіст, тож Ізольда спершу підучиться в них, а там, гляди, -- і комп'ютером десь розживеться. У цьому їй допоможе Бобчик: адже для посади, яку він обіймав, нічого неможливого нема! Навіть і тепер, коли люди здають переважно посуд від соків та мінеральних вод, все одно біля пунктів прийому склотари завжди стоять черги. А Ізольда й Бобчик чітко усвідомили: там, де є черга, -- завжди можна погріти руки.

Вас, мабуть, уже цікавить, звідки ж рядова й не дуже працьовита на перший погляд жінка мав таку силу-силенну грошей? Тоді поцікавтесь на базарі, особливо -- перед святами, скільки коштують квіти, або навідайтесь у Круглик і спитайте ціну пари ячюк...

А тепер час розповісти й про Креню.

Колись Креня не мав ніякого імені, а був звичайним воронятком, веселим і галасливим, і мешкав у рідній воронячій колонії.

З давніх-давен колонія оселилася в самому центрі Круглика -- чи не з часів його заснування, -- і ніхто з мешканців не звертав на неї уваги. Та й ворони приносили певну користь: вони визбирували на городах черв'яків, личинок, усяких вреднучих жуків, поїдали різні покидьки, котрі лишалися після недільних наїздів міських туристів.

Та відколи Круглик почали заселяти дачники, воронячому раюванню настав край. Каркання й галас чорноперої колонії, які здавалися кругликівцям чимсь природним і невід'ємним від самого життя, дачникам чомусь не припали до смаку. Вони почали жалітися й писати до начальства: мовляв, вороняча колонія заважає їм жити.

І от до Круглика навідався чоловік у міліцейській формі, походив, побалакав про щось із дачниками та й поїхав собі. А згодом з'явився знову, тільки вже не один, а в супроводі двох дядьків з мисливськими рушницями.

Дядьки почали бабахати у небо -- знявся страшенний лемент, бідолашних ворон пройняв невимовний жах, і пташина колонія подалася хтозна-куди, щоб уже більше ніколи не повернутися до рідних домівок.

Креня ж при перших пострілах від переляку підскочив угору -- і випав із гнізда, бо ще не навчився як слід літати.

"Мисливці", розігнавши ворон, подалися геть, а Креню, переляканого й немічного, підбрала Ізольда. Так він і оселився в неї. Зрозуміло, його дитяча пам'ять міцно утримувала образ людей з рушницями, які ледь не до смерті нажахали його родичів, тож Ізольда відтоді й користувалася цим: щоразу, коли птах пробував був заперечувати хазяйці, вона грозилася здати його в міліцію або ж покликати мисливців.

І хоча в Круглику мисливців не було, а дільничним інспектором працював веселий рум'янощокій хлопець із дивним, як на нього, прізвиськом Крутивус -- його дитинне обличчя досі не відало, що таке бритва! -- та згадка про давнього кривдника у міліцейській формі лишилася в Крені назавжди...

Кренею Ізольда назвала птаха на честь свого таточка. Вона ж і навчила Креню розмовляти, а слухати й запам'ятовувати почуте він умів чи не від народження: адже й у ворон, як і в людей, теж бувають свої вундеркінди.

Ворона була потрібна Ізольді для того, аби узнавати, що де робиться. Вона примушувала птаха літати по Круглику, підслуховувати плітки й чутки та переповідати їй.

Знаючи майже всі таємниці як мешканців Круглика, так і дачників, Ізольда, лише

натякнувши на свою обізнаність, легко "вибивала" для себе будь-які блага: то мінеральні добрива для квітів, то нові дошки для паркану, а то й письмову подяку для свого Бобчика "за сумлінну роботу у сфері обслуговування".

Ще Креня мусив узнавати, де намічаються весілля чи похорони. От де Ізольда й Бобчик гріли руки!

Ізольда Сократівна першою мчала до місця події зі своїми квітами, бо знала: лише у цих двох випадках люди навіть не питають, скільки коштує букет, а платять, що скажеш. Та й Бобчик, якого Ізольда відразу сповіщала терміновою телеграмою, прилітав своїми "Жигулями" на весілля чи похорони за порожніми пляшками. Після такого візиту на дверях приймального пункту склотари, де він працював, кілька днів висіла промовиста табличка: "Немає тари!", а на полицях "банкового банку" Ізольди ставало тісніше...

Роль шпигуна зовсім не подобалася птахові, він затаїв на Ізольду страшенну злість і при першій же нагоді мріяв помститися. Але жах перед міліцією поки що змушував Креню коритися хазяйці, та й для помсти ніяк не траплялося слушної нагоди...

Отак насправді жила Ізольда Сократівна, ховаючись від сторонніх очей за щільним високим парканом та за славою душевної і безкорисливої жінки.

Отже, почувши Лізчин зойк, вона вигнала Креню з клітки і наказала:

-- Негайно лети до Валяйків: поглянь, чого раптом ці виховані діточки галасують.

-- На голодний шлунок? -- обурився Креня, бо хазяйка навіть не згадала про сніданок. -- І не подумаю!

-- Що-о?! -- гримнула Ізольда. -- І не подумаєш?! Так я зараз, ось-ось... -- І вона вдала, ніби збирається бігти надвір і щосили гукати на поміч дільничного міліціонера Крутивуса: так вона вже не вперше лякала птаха.

І хоч Креня в глибині своєї воронячої душі трохи сумнівався, що міліція може стати Ізольді з її квіточками в пригоді, але страшний спогад дитинства знову примушував його скоритися...

-- Лечу, вже лечу! -- замахав птах крилами. -- Але хоч макову росиночку!

-- На вже, ненажера, вдавися! -- "розщедрилась", пожалівши птаха, Ізольда й кинула йому запліснявілу обсмоктану кістку.

Креня спершу ображено й гордовито відвернувся, та голод, як то кажуть, -- не свій брат, і він під презирливим поглядом Ізольди, квапливо обдзьобав ледь помітні залишки курятини, утер дзьоба кігтистою лапою і тінню шугонув у прочинену квартиру.